

Slutredovisning av forskningsprojekt

Projektnamn: Betydelsen av köparmakt i EU-konkurrensrätten
Dnr: 352/2014

Forskningsprojektet har avslutats under 2018 och kommer att publiceras i en publikation om 2019 under titeln *Motverkande köparmakt inom konkurrensrätten*. Med hänsyn till tillkommande rättsvetenskaplig forskning på området under projekttiden har fokus för forskningsprojektet legat på betydelsen av motverkande köparmakt inom koncentrationsprövningen i dess egenskap av försvar som framställs till stöd för att godkänna en koncentration som kan hämma den effektiva konkurrensen på marknaden. Forskningsprojektet har haft en rättsdogmatisk inriktning med stora ekonomiska inslag i syfte att dels fastställa gällande rätt på området och bidra till en analysstruktur för hur motverkande köparmakt bör hanteras inom ramen för koncentrationsprövningen.

Forskningsläget inom rättsvetenskap har under projekttiden utvecklats genom en stor avhandling på området (*Buyer Power in EU Competition Law* av Ignacio Herrera Anchustegui, 2016) och ett antal tidskriftsartiklar. Inom de ekonomiska vetenskaperna har ämnet motverkande köparmakt – såsom delmängd inom köparmakt i allmänhet – utvecklats påtagligt med ett större antal artiklar alltsedan John Kenneth Galbraith under 1950-talet uppmärksammade förekomsten av och den potentiella betydelsen av motverkande köparmakt i allmänhet. Även inom finansiell ekonomi har nya resultat uppnåtts gällande koncentrationsmönster med anledning av uppkomsten av köparmakt.

En inledande fråga i projektet har varit att fastställa om motverkande köparmakt alls kan anses ha effekter på uppströms leverantörer i distributionskedjan och härigenom beaktansvärd vid koncentrationsprövningen. Resultatet i den delen visar att köparmakt som sådan kan anses ha negativ påverkan på uppströms leverantörers lönsamhet. Däremot kan det inte anses finnas belägg för att köparmaktens påverkan är entydigt negativ för nedströms konsumenter i minst med tanke på köparmakten mycket väl kan ge upphov till effektiviseringar och kvalitetsförbättringar hos uppströms leverantörer. I denna del ansluter slutsatserna till övrig forskning om nödvändigheten att iaktta såväl uppströms- som nedströmseffekter i en sammantagen bedömning.

En väsentlig fråga är dock om vunna fördelar av köparmakten i första ledet kan anses medföra fördelar i nedströms konsumentled av distributionskedjan. Det är inte möjligt att förutsätta att positiva effekter skulle bli en konsekvens av köparmakten, men en stark konkurrens i det distributionsled där köparmakten finns gör detta mer sannolikt än

LARS HENRIKSSON

Professor of Law, Competition & Antitrust Law
LL.D., M.Sc. Econ & BA
Center for Business Law

alternativet. Huruvida fördelarna av köparmakt filtreras ned till konsumenterna är även beroende av om det uppkommer en s.k. waterbed-effekt, dvs. om fördelar för en stark köpare innebär motsvarande nackdelar för konkurrenter eller andra företag på närliggande marknader. Ibland kan även en stark köparposition vara nära sammanbunden med en stark försäljningsmakt nedströms, varvid negativa effekter kan förstärka varandra genom s.k. spiraleffekter. Däremot är det mindre säkert att hävda att köparmakt som sådan kan förväntas ha negativa effekter på uppströms innovation eller kvalitetsförbättringar.

Motverkande köparmakt har hittills haft en begränsad praktisk betydelse i koncentrationsprövningen och i ett mycket litet antal fall har denna – trots att förekomsten därav ofta åberopas – haft avgörande betydelse för utgången av koncentrationsprövningen, vilket analyseras i projektet. På senare tid har emellertid forskningen inom finansiell ekonomi kommit gjort studier av koncentrationsmönster och när dessa uppkommer. Till att börja med konstateras att effekter av köparmakt kan komma flera år efter en koncentration och det finns stöd för att koncentrations- och konsolideringsmönster rör sig uppåt i distributionskedjan. Samtidigt saknas empiriskt stöd för att koncentrationsmönster rör sig åt andra hållet. Koncentrationer uppström synes därför vara orsakade av konsolidering eller uppkomsten av köparmakt nedströms. Om så skulle vara fallet – vilket torde kräva antingen betydligt mer forskning för att rättsligt sett kunna förutsätta, eller åtminstone adekvat bevisning *in casu* – finns det anledning att göra en större översyn av riktlinjerna för horisontella koncentrationer. Köparmakten skulle därigenom inte längre kunna ses som ett från den aktuella koncentrationen fristående faktum, utan ett förhållande som i varierande grad kan vara orsaken eller starka drivkraften till den anmälda koncentrationen.

Projektet har härutöver delrapporterats genom presentation på analysmöte vid Konkurrensverket den 6 december 2018. Ekonomisk slutredovisning för medelsförvaltaren Stockholm School of Economics Institute for Research (SIR) finns bifogad.

Stockholm 2018-12-14

Lars Henriksson
Professor i rättsvetenskap, särskilt konkurrensrätt